

Рассмотрено на заседании педагогического совета МБОУ «Сардаяльская основная общеобразовательная школа»
Протокол №1
от «30» августа 2016 г.

Согласовано:
Зам. директора по УР
МБОУ «Сардаяльская основная общеобразовательная школа»
 /Кожевникова Е.Г/

Утверждаю:
Директор школы
Сорокина П.В.
МБОУ «Сардаяльская общеобразовательная школа»
Приказ №56
от «30» августа 2016 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (марийскому) языку в 7 классе
МБОУ «Сардаяльская основная общеобразовательная школа»
на 2016-2017 учебный год

Учитель: Сорокина Полина Владимировна

Количество часов в год: 68 часов

в неделю: 2 часа

Рабочая программа составлена на основе:

- программы курса «Марий йылме программе V – XI класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2004 ий.

- программы курса «Марий йылме программе V – XI класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2013 ий.

- Учебник: В.В.Кузнецов, Н.В.Кузнецов. Марий йылме. 7-ше класслан учебник, Йошкар-Ола, 2009 ий.

- З.В.Учаев. Марий йылме. Теорий 5-9 класс, 1993 ий.

Рассмотрено на заседании
педагогического совета
МБОУ «Сардаяльская основная
общеобразовательная школа»
Протокол №1
от «30» августа 2016 г.

Согласовано:
Зам. директора по УР
МБОУ «Сардаяльская основная
общеобразовательная школа»
_____ /Кожевникова Е.Г/

Утверждаю:
Директор школы
_____ Сорокина П.В.
Приказ №56
от «30» августа 2016 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (марийскому) языку в 7 классе
МБОУ «Сардаяльская основная общеобразовательная школа»
на 2016-2017 учебный год

Учитель: Сорокина Полина Владимировна

Количество часов в год: 68 часов

в неделю: 2 часа

Рабочая программа составлена на основе:

-программы курса «Марий йылме программе V – XI класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2004 ий.

-программы курса «Марий йылме программе V – XI класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2013 ий.

-Учебник: В.В.Кузнецов, Н.В.Кузнецов. Марий йылме. 7-ше класслан учебник, Йошкар-Ола, 2009 ий.

-З.В.Учаев. Марий йылме. Теорий 5-9 класс, 1993 ий.

Умылтарымаш

Марий йылме - тиде марий калыкын шочмо йылмыже, эн кугу поянлыкше. Тунемше тидын дене изинекак палыме лиеш. Ача-аван ойыштым кече еда колын, Шочмо йылмым тыршен тунемын, үдыр-рвезе-влак илышлан күлшө пенгыде умылымашым налыт, уш-акылышт шуаралтеш. Марий йылме школышто – ушан, чолга у тукумым куштымо үшанле йөн.

Марий йылме дене туныктымаш пашам кыдалаш школан лукмо шинчымаш стандартым, Марий образовательный учрежденийын кугыжаныш концепцийжым, Марий Эл Республикын базисный, этнокультурный компонентан учебный план-влакым, кугыжаныш доктриным, методикын йодмыжым шотыш налын пашам ыштыман.

Паша икте почеш весе ешаралтынак лектеш. Нунын коклаште поснак күлешанже тыгай:

- йылмын сӱралжым (сылнештыраме йӱнжым) палаш да кучылт мошташ;
- эн ончычак кутырымо йылмым лывырташ.

Текстым шкевуя чонымо годым кум тӱн сомыл чак кылдалтшаш:

- мом каласаш шонымо возышо-ойлышо енлан шканжат, молыланат раш лийже;
- текст логико-композиционный могырым чаткан ышталтше (ик ужаш весе дене кылдалтше, ик шонымаш гыч весе күрылтде лектын шогыжо);
- йылме лывырге, чын да ару лийже.

Программе ваш кылдалтше кок ужашлан шелалтеш:

- тунемше йылме наукин түрлӱ ужашыж нерген теоретический шинчымашым налшаш;
- шинчымашым кучылт моштышаш (тунемше чаткан да лывырге йылме дене ойлен да возен моштышаш, препинаний знак-влакым йонылыш деч посна шындышаш).

Программын чоңалтмыже

Кыдалаш школан ямдылыме марий йылме программе - туныктымо пашаште тӱн документ, тудо йоча-влаклан шочмо йылме нерген могай да мыняр шинчымашым, тудым кучылт моштымо усталыкым пуаш күлмым палемда. Программе предметын трлӱ ужашыжым тунемме радамым палемда, нунын кокласе кылым класс гыч классыш пенгыдемден толаш йӱным ышта.

VI I классыште тӱн шотышто морфологий ден орфографий тунемалтыт.

Тунемме ий кажне классыште шочмо йылме нерген мутланыме дене тўналеш. Тўн шонымаш - воспитаний; марий йылмым, шочмо калыкым йўратыме шижмашым йоча шўмеш чўкташ. Тыгодым мемнан йылмынам тунемме кумылын тўня мучко шарлымыжым почын ончыктыман. Ятыр элын лўмжў лектын кертеш: Финляндий, Эстоний, Венгрий, США, Франций, Японий, Германий, Швейцарий, Швейцарий. Южыштыжо вузлаште тунемыт, южыштыжо - посна ен-влак. Шкенан йылмына дене кугешныме кумылым ылыжташак тыршыман.

Мутат уке, тўн паша - тунемше-влаклан у шинчымашым пуаш. Пашам куштылемдыме йўн - ончыч тунеммым ушештарымаш. Программыште чыла класслан ты шумлык жапым ойырымо.

Программын ик ойыртемже тыгай: тудо

1) школышто туныктымо пашам марий йылме наукин кызыт виянме кўкшытшў дек лишемда;

2) тыгодымак шуко тўрлў йодыш (материал) гыч утларак кўлешанжым, йочалан умылаш лийшыжым веле тунемаш темла;

3) теорийым практика дене чак кылдаш - налме шинчымашым кучылт моштышаш корным палемда. Тиде паша, мутат уке, урокышто тўн верым налшаш. Садланак чыла гаяк тема почеш практический заданий нерген ойлалтеш. Тыгай, мутлан: «Гласный ден согласныйым чын каласымаш», «Пушкыдо согласный йўк-влакым чын ойлен моштымаш», «Синоним-влакым муын да кучылт моштымаш» да ятыр молат.

Пытартышлан программе кажне класслан тыгай ужашым темла: «Тунемше ий мучашеш мом ыштен моштышаш». Тыге икте-весешт деч ойыраш лийдыме кок умылымаш шочеш: шинчымаш да моштымаш. Коклаштышт чынак пенгыде кыл лиеш гын веле, туныктымо пашан пайдаж нерген ойлен кертына.

Садлан программе ваш кышдалтше кок ужашлан шелалтеш. Нунын негызеш: 1) тунемше йылме наукин тўрлў ужашыж нерген теоретический шинчымашым налшаш да 2) ты шинчымашым кучылт моштышаш (ойлымовозымо йылмыже чатка, лывырге лийшац; мутым чын возен моштышаш; препинаний знак-влакым йонгылыш деч посна шындышаш).

Йылме лывыргыме паша

I. Текст да тудын ужашлаже, текстым чонымо йўн, кутырымо, научный, сылнымутан да официально-деловой стиль нерген тунеммым ушештарымаш.

Публицистика стиль нерген тўн умылымаш.

Шонкалымашан текст да тудын ужашлаже: мом каласаш шонымо дене палдарымаш (тезис); шонымым негызлен каласкалымаш (доказательстве), иктешлымаш.

Текстын кумда планже. Тидлан материалым погымаш да тўшка еда шеледымаш.

Йодышлан вашмут. Мутлан, «Йолташ - илыш энертыш» тема дене кылдалтше йодыш-влак:

1. Тыйын келшыме йолташет уло мо?
2. Могай еным йолташлан шотлет?
3. Йолташын поро ден осалжым ужын моштет мо?
4. Йолташетын койышыштыжо мо келша, мо ок келше?
5. Тудын деч тый молан тунемат?
6. Йолташет ойгыш перна гын, мом ыштет?
7. Келшымаште тыланет мо эн шерге?
8. Ваш-ваш келшыде илаш лиеш але уке?

Айдемын чурийже, чиёмже да пашаж нерген серыме текст негызеш тичмаш але кўчык изложений (возаш, каласкалаш). Тыгай ужашлам кугурак текст гыч ойырен налмаш.

Енын чурийже, чиёмже але пашаж дене палдарыше сочинений, мутлан: «Йоратыме художникын сўретше», «Ялыште тудым чылан пагалат», «Трактористлан паша мучашдымын лектеш», «Дояркын шыма кидше», «С. Чавайнын фотосўретше шинча ончылнем» да молат.

Йочан илышыж дене кылдалтше шонкалымашан сочинений, мутлан: «Йолташ деч посна илаш лиеш мо», «Тўшка озанлыкклан мемнан польшна», «Келшымаш мыланем эн шерге», «Енлан осалым шонен, порыш от шу», «Мутым пуэнат - шукто» да молат.

Ужмым-колмым каласкалыман сочинений, мутлан: «И. Ямбердовын (З. Лаврентьевын, З. Ефимовын, Н. Токтауловын, т.м.)... сўретше», «Мўкшотарыште», «Ушкал фермыште», «Машинавечыште», «Оңай экскурсий», «Школ пакчаште» да молат.

Сўретым ончен шонкалыман сочинений.

Грамматический сочинений.

Официально-деловой стиль дене паша (тўрлө ўжмаш, увертарымаш, канаш). Йолташлан характеристикым серымаш. Юнкор кружокыш планжым ыштымаш.

Пырдыжгазетлан але «Ямде лий» газетлан йолташын (классын, пошкудын, палымын да монь) поро пашаж нерген изи статьям возымаш.

II. Официально-деловой да публицистика стиль дене тўрлө текстым серен моштымаш. Моло стильым палымаш.

Енын (йолташын, пошкудын, палымын) чурийже, чиёмже, пашаж нерген тўрлө сочиненийым возаш тунеммаш. Тидлан кумда планым ыштен моштымаш да кўлеш материалым, поген, тўшка еда шеледен иктешлаш тунеммаш. Ужмым-колмым каласкален (возен) моштымаш.

Газетлан йорышө изи статья ден репортажым серен моштымаш.

Возымо йылмым төрлен лывырташ тунеммаш.

Тунемше ий мучашеш мом ыштен моштышаш

- Тымарте тунемме самостоятельный да служебный ойлымаш ужаш-влакым палышаш; нунын кузе вашталтмыштым да предложенийыште могай член лиймыштым умылтарен моштышаш;
- причастный да деепричастный оборотан куштылгырак предложений-влакым синтаксически лончылышаш, тыгай оборотан предложений-влакым чонен моштышаш;
- тунемме союзан сложный предложений-влакым синтаксически лончылышаш;
- причастий ден деепричастий-влакын суффиксыштым чын возышаш;
- деепричастный оборотым запятой дене ойырен моштышаш;
- айдемын чурийже, чиёмже да пашаж нерген возымо текстым тичмашын але кўчыкын каласкален (серен) моштышаш; газетыш, журналыш публицистика стиль дене статьям возен кертшаш; тўшка паша нерген шонкалымашан сочиненийым серен моштышаш; енын чурийже, чиёмже да пашаж нерген описаний-сочиненийым возен кертшаш.

Тунемме ий мучко контрольный паша тынаре лийшаш

№	Паша-влак	VI I класс
1.	Диктант	6
2.	Изложений:	
	а) йылме урокышто	2
	б) литератур урокышто	2
3.	Сочинений:	
	а) йылме урокышто	2
	б) литератур урокышто	2

Теме-влакым тунемаш - 58 шагат; йылме лывыртыме пашалан - 4 шагат; контрольный паша - 6 шагат. Чылаже - 68 шагат, арняште 2 шагат.

7 класс. Марий йылме дене календарно-тематический план

Урок №	Урок № теме почеш	Тунемме материалын содержанияйже	Шагат	Урокым эртарыме примерный срок	Урокым кунам эртарыме
Ушешгарымаш (3 шаг.)					
1	1	Шочмо йылме нерген мугланымаш.	1		
2	2	5-6-шо класслаште тунеммым ушешгарымаш.	1		
3	3	Тергыме диктант. Ушешгарымаш.	1		
Глагол (21 шаг.)					
4	1	Глаголын ойлымаш ужаш ойыртемже. Глаголын спряженийже.	1		
5	2	Глаголын неопределённый формыжо.	1		
6	3	Глаголын актыме формыжо.	1		
7	4	Глаголын спряженийже.			
8	5	Глаголын наклоненийже. Изъявительный наклонений.	1		
9	6	Йылме лывыргыме паша. Изложений. Планым ыштымаш, текстым возымаш.	1		
10	7	Изложеныйым возымаш.	1		
11	8	Тергыме диктант. Глагол.	1		
12	9	Кызытсе-шушаш жап глагол.	1		
13	10	Глаголын 1-ше да 2-шо эртыше жапше.	1		
14	11	Составной эртыше жап.	1		
15	12	Повелительный наклонений.	1		
16	13	Желательный наклонений. Тудын кызытсе-шушаш да эртыше жапше.	1		
17	14	Наклонений-влакын шорымö формышт.	1		
18	15	Безличный глагол-влак.	1		
19	16	Полшышо глагол-влак.	1		
20	17	Глаголын ышпалтмыже. Глаголым ышгыше суффикс-влак	1		
21	18	Сложный глагол-влак.	1		
22	19	Глаголым лончылымаш да иктешлымаш.	1		
23	20	Й.Л.П. З.Лаврентьевын «45-ше ийысе шошо» сүретше почеш тергыме сочинений. Планым ыштымаш, возымаш.	1		
24	21	Сочиненийым тетрадьыш возымаш	1		
Причастий (13 шаг.)					
25	1	Причастий нерген умылымаш.	1		

26	2	Причастийын ышгалтмыже.	1		
27	3	Действительный причастий. Шöрымö да шушаш жап причастий-влак.	1		
28	4	Страдательный причастий	1		
29	5	Шöрымö причастий	11		
30	6	Шушаш жап причастий			
31	7	Йылме лывыргыме паша. Тергыме изложений. Причастийым кучылт да возен моштымаш. Планым ыштымаш, текстым возымаш.	1		
32	8	Изложеныйым возымаш.	1		
33	9	Причастный оборот нерген умылымаш.	1		
34	10	Лум мут семын кучылталтше причастий-влак.	1		
35	11	Турлö причастийым возен да кучылт моштымаш.	1		
36	12	Икгешлыше паша-влак (причастийым тунемме почеш)	1		
37	13	Тергыме диктант. Причастий.	1		
		Деепричастий (14 шаг.)			
38	1	Деепричастий нерген умылымаш.	1		
39	2	Деепричастийын ышгалтмыже. Кучык форман деепричастий.	1		
40	3	Деепричастийын значенийже.	1		
41	4	Йылме лывыргыме паша. Сочинений. Йолташ – илыш энэртыш.	1		
42	5	Деепричастий пеленсе полшышо глагол.	1		
43	6	Деепричастийым возен моштымаш.	1		
44	7	Деепричастийын лица дене вашгалтмыже.	1		
45	8	Деепричастный оборот нерген умылымаш, тудым запятой дене ойырымаш.	1		
46	9	Йылме лывыргыме паша. Изложений. Планым ыштымаш. текстым возымаш.	1		
47	10	Изложеныйым возымаш	1		

48	11	Деепричастийым лончылымаш..	1		
49	12	Деепричастий да деепричастный оборот нерген тунеммым икгешлышымаш.	1		
50	13	Тергыме диктант.	1		
51	14	Грамматический сочинений. Деепричастий.	1		
		Онартыш мут (5 шаг.)			
52	1	Онартыш мут нерген умылымаш. Тудын предложенийыште рольжо.	1		
53	2	Онартыш мутын значенийже.	1		
54	3	Онартыш мут – предложений..	1		
	4	Грамматический сочинений. Онартыш мут.	1		
55	5	Тергыме диктант. Онартыш мут.	1		
		Почеш мут (4 шаг.)			
56	1	Почеш мут нерген умылымаш.	1		
		Почеш мутын кучылталтме ойыртемеже.			
57	2	Наречий гыч вончышо почеш мут-влак.	1		

58	4	Йылме лывыргыме паша. Шонкалымашан сочинений. Енлан осалым шонен, порыш от шу.	1		
		Ушем мут (2 шаг.)			
59	1	Ушем мут нерген умылымаш.	1		
60	2	Сочинительный да подчинительный ушем мут-влак, предложенийыште нуным кучылтмаш.	1		
		Частице (2 шаг.)			
61	1	Частице нерген умылымаш. Тудын посна тўшкалан шелалтмыже.	1		
62	2	Частицым возен мошгымаш.	1		
		Междометий (2 шаг.)			
63	1	Междометий нерген умылымаш, тудын предложенийыште рольжо.	1		
64	2	Тергыме диктант. Служебный ойлымаш ужаш-влак.	1		

65	1	Йылме лывыргыме паша. Марий йылме гыч руш йылмыш текстым кусарымаш.	1		
		Чыла тунеммым ушештарымаш (3 шаг.)			
66	1	Глагол, причастий, деепричастий, служебный ойлымаш ужаш-влак.	1		
67	2	Тергыме диктант. Уло тунеммым ушештарымаш.	1		
68	3	Пўртўсыш экскурсий	1		

Рассмотрено на заседании
педагогического совета
МБОУ «Сардаяльская основная
общеобразовательная школа»
Протокол №1
от «30»августа 2016 г.

Согласовано:
Зам. директора по УР
МБОУ «Сардаяльская основная
общеобразовательная школа»
 Кожевникова Е.Г.

Утверждено:
Директор школы
МБОУ «Сардаяльская
общеобразовательная школа»
 Сорокина П.В.
Приказ №56
от «30»августа 2016 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родной (марийской) литературе в 7 классе
МБОУ «Сардаяльская основная общеобразовательная школа»
на 2016-2017 учебный год

Учитель: Сорокина Полина Владимировна
Количество часов в год: 34 часа
в неделю: 1 час

Рабочая программа составлена на основе:

- программы курса «Марий литератур» программе 5-11 класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2005 г.
- программы курса «Марий йылме программе V – XI класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2013 г.
- Учебник: «Марий литератур 7 класслан» учебник-хрестоматий, П.А.Апакаев, А.Т.Тимиркаев. Йошкар-Ола, 2008.
- Шочмо мланде 7 класс, урок деч вара лудшаш книга, 1992 ий.

Рассмотрено на заседании
педагогического совета
МБОУ «Сардаяльская основная
общеобразовательная школа»
Протокол №1
от «30»августа 2016 г.

Согласовано:
Зам. директора по УР
МБОУ «Сардаяльская основная
общеобразовательная школа»
_____ Кожевникова Е.Г.

Утверждаю:
Директор школы
_____ Сорокина П.В.
Приказ №56
от «30»августа 2016 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родной (марийской) литературе в 7 классе
МБОУ «Сардаяльская основная общеобразовательная школа»
на 2016-2017 учебный год

Учитель:Сорокина Полина Владимировна
Количество часов в год: 34 часа
в неделю: 1 час

Рабочая программа составлена на основе:

- программы курса «Марий литератур программе 5-11 класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2005 г.
- программы курса «Марий йылме программе V – XI класслан», Йошкар-Ола, ГБОУ ДПО (ПК) С «Марийский институт образования», 2013 г.
- Учебник: «Марий литератур 7 класслан» учебник-хрестоматий, П.А.Апакаев, А.Т.Тимиркаев. Йошкар-Ола, 2008.

-Шочмо мланде 7 класс, урок деч вара лудшаш книга, 1992 ий.

УМЫЛТАРЫМАШ

Сылнымутан литератур мут искусство радамыш пура. Тудо калыкын илен эртыме корныжым, кызытсе илышыжым, йўлажым, ойгыжым, куанжым йылме поянлык гоч почын пуа, лудшо енын илыш умылымашыжым кумданда, чонешыже поро койышым шындала: чыным шоя деч, сайым уда деч ойыраш, паша деке кумылан лияш, порылык верч тыршаш туныкта; самырык тукымлан мутын, ойын вийжым шижын мошташ, шочмо йылмым да мут искусствым йораташ, шке шонымым раш умылтарен мошташ корным почеш. Вет каже произведенийын негызше - илыш чын да айдеме кокласе кыл.

Кеч-могай жанран произведений дене пашам ыштыме годым тунемше-влак писательын илыш-корныжо да творчествож нерген, сылнымутан литературы калык илышыште налын шогымо верже нерген шинчымашым погат.

Литератур айдемын эстетический да этический ойыртемжым, чон моторлыкшым почын пуа, уш-акыл вийжым сўретлен ончыкта, икманаш, айдемын койыш-шоктышыж дене кылдалтше йодыш-влакым иктешла. Произведенийын содержанияже айдемым шуарымаште нравственный да морально-этический тўналтышым палемда, этнический ойыртемным кушташ полша, моторлыкым умылаш йонным ышта. Туныктышо шке пашажым нине йодыш-влакым рашемдымашке виктарышаш.

Марий литератур программ «Образований нерген законлан» (1992), Марий образовательный учрежденийын кугыжаныш программылан (1997), концепцийжылан (1996) да моло нормативно-правовой документ-влаклан эгертен возымо, тунемше-влакын ийготыштым да шинчымаш кўкшытыштым шотыш налын, марий сылнымутан литератур V - VII, VIII - IX, X - XI класс-влаклан посна-посна пуалтеш. Нине класс-влак коклаште кыл тунемшаш произведений-влакын идейно-художественный содержанияшты, нунын тематический, историко-хронологический негызышт гоч радамлалт иктешлалтеш. Тидыже тунемше-влакын марий сылнымутан литератур нерген шинчымашыштым да умылымашыштым келгемдаш йонным ышта.

Программыш идейно-тематический содержанияш да сылнылык шотышто ойыртемалт шогышо, тунемше-влакын ийготыштылан келшыше произведений-влакым пуртымо. Тыгодым урокышто тунемшаш деч посна шке семын лудаш да кангашаш, монгыштö лудаш произведений-влак темлалтыт. Нуно урокышто ыштен толмо пашам шуят да тунемше-влакым шуко йодышлан шке семын вашмутым пуаш, шонкалаш, лончылаш, иктешлаш таратат.

Вес ойыртем: туныктышо программаш пуртымо произведений-влак кокла гыч келшышыжым ойырен, жапым шке семын палемден кертеш. Но тыгодым

паша радам, туныктымо йӧн, ойлымо да возымо паша-влак коклаште кыл лийшаш.

Программыште произведений-влаклан пуымо умылтарымаш туныктышылан паша радамым палемдаш полша. Тыгодым марий литератур дене кыдалаш щколлан лукмо шинчымаш стандартым, Марий образовательный учрежденийын кугыжаныш концепцийжым, базисный (негыз лийше) учебный План-влакым, кугыжаныш доктринам, методикын йодмыжым шотыш налын пашам ыштыман.

ПРОГРАММЫН ЧОНАЛТМЫЖЕ ДА СОДЕРЖАНИЙЖЕ

VII класслан программым концентрический да хронологический негыз-влакым шотыш налын кельштарыме. Тунемшаш произведений-влакым, идейный содержанияшлан энгертен, тема-влак йыр чумырымо. Калык ойпого, тӱрлӧ жапыште возымо произведений-влак калыкын илен эртыме корныжым почын пуат. Тунемше-влак дене пашам ыштыме годым сылнымутан литературынын ылыш дене чак кылдалтмыже, ылышын произведенийлан негыз лиймыже рац почылтшаш.

Тыгодым шотыш налалтыт:

- писательнын ылыш-корныжым да творчествожым почын пуаш полшышо сведений ден факт-влак, жапын, курымын ойыртемже;
- произведенийнын содержанияж гыч лектын шогышо эпохын шӱлышыжӧ, йылме ойыртем, ылыш-йӱла, этнографий, этнопсихологий, этнопсихоллингвистика, этнопедагогика, философий, еш ылыш, ылыш историй, событий-влак, пӱрымаш, ылышын нравственный енге.

Нуно поян искусствылан энгертен почын пуалтыт. Туныктымо предмет-влак денат кыл лийшаш. Тема-влак кокласе икгайлык, герой-влакын ылышышт, койыш-шоктышышт, авторын тӱрлӧ событий-влакым почыш пуымыжо, лексический ойыртем, сюжет корно шотыш налалтыт.

VII-ше класс. Тушко общественный сынан, ылышым кумдан авалтыше произведений-влак пурат. Я.Элексейнын «Ӗрмӧк», К.Васинын «Юкей Егоров», О.Шабдарын «Акырсаман», В.Юксернын «Вӱдшӧ йога - серже кодеш» да молат. А.Тимиркаевын «Тукым кылже», «Шочмо шепкаже», Й.Кырлян «Шочмо кечыже», Ш.Булатын «Ший памашыже» да молат философско-нравственный сынан улыт, айдемын ылышыште верже нерген, курымла вошт толшо проблеме-влакым лудшын ончыкыжо луктыт. Литератур теорий гыч сведений-влакат кумдан, произведений-влакын идейно-художественный содержанияштан дене кылдалт почылтыт.

Кажне тема почеш шке семын лудаш да кангашаш ешартыш произведений-влак пуалтыт (мӧнгыштӧ лудаш), посна автор-влакын книгашт темлалтыт. Нуно жанр шотышто тӱрлӧ улыт. Шке семын лудмым иктешлаш тӱрлӧ вариантым налаш лиеш. Туныктышо лудаш, беседым эртараш ик але икмыняр произведенийым налын кертеш. Нуно тематике, проблематике, кугыт дене лишыл лийшаш улыт. Тыгодым жанр ойыртем веле огыл, тунемше-влакын ийготыштат, шинчымаш кукшытыштат, интересыштат шотыш налалтыт.

VII классыште ыштышаш паша тунемше-влакын лудмо культурыштым нӧлтал колтымашке виктаралтеш. Сылнымутан литератур тунемшым кушкын толмо корныштыжо моторлык тӱняш пуртышаш, чон шижмашым пӱсемдышаш. Тидым ышташ произведенийын содержанияйже, тудым почын пуымо формыжо, йӧн-влак, илыш тургым, герой-влакын ойыртемалтше койыш-шоктышышт, чоншижмашышт, шонымашышт полшат. Урок гыч урокыш сылнымут ой деке кумыл шочшац, произведенийым шке семын лудаш чон шупшаш. Тыге кугурак класслаште шинчымашым налаш негыз ышталтеш.

7 классыште шонымашым каласен, ойлен да возен моштымаш, сылнымутан произведенийлан акым пуэн кертмаш верым налыт. Нине кӱкшыт гыч образовательный, воспитательный да познавательный задаче-вдак шындалтыт: урокын темыж гоч тунемше-влакын илыш умылымашыштым, сылнымут ойыртемем палыме опытыштым кумдандаш да келгемдаш полшаш, сылнымут тӱнян сынжым, вийжым, ӱшандарен сӱретлен кертме куатшым умылаш туныкташ.

Произведений-влакын текстыштым тунемаш - 24 шагат; йылме лывыртыме пашалан - 7 шагат; шке семын лудаш да кангашаш палемдыме произведений-влакым иктешлаш - 3 шагат. Чылаже – 34 шагат.

Наизусть; тунемаш пуымо текст-влакым туныктышо весе дене вашталтен кертеш.

Марий литератур денем 7 класслан тунемме урокым шеледымаш

Тема	Урок	Дата	Фактически проведено
Тема 1. Я.Элексейн.	Урок 1. Я.Элексейнын "Öрмök" повестьын идейно-тематический содержанияйже.		
Тема 1. Я.Элексейн.	Урок 2. Öрмökын, Эшполдын, моло образ-влакын пұрымашышт. Повестьын йылмыже.		
Тема 1. Я.Элексейн.	Урок 3. Портрет характеристике.		
Тема 1. Я.Элексейн.	Урок 4. "Кумыж эртне" ойлымаш гыч "Чодыраште" ужашым лончылымаш.		
Тема 2. Ким Васин.	Урок 5. К.Васинынын "Юкей Егоров" ойлымашын идейно-тематический содержанияйже, авторский отступлений.		
Тема 2. Ким Васин.	Урок 6. Й.Л.П. "Эрык тул волгалтын йула" сочинений.		
Тема 3. Йыван Кырля.	Урок 7. Й.Кырля - поэт-киноартист. "Шочмо кече", "почеламугш.		
	Урок 8. «Муралтем мый йывыртен» почеламугшо.		
Тема 4. Шабдар Осып.	Урок 9. Ш. Осыпын "Акырсаман" повестьын идейно-тематический содержанияйже.		
Тема 4. Шабдар Осып.	Урок 10. Повестьыште тун образ-влак. У илыш саманыште кресаньык-влакын вашгалт толмышт.		
Тема 4. Шабдар Осып.	Урок 11. Повестьын йылме ойыртемеже.		
Тема 4. Шабдар Осып.	Урок 12. "Повестьыште ұдырамаш-влак" сочинений.		
Тема 5. Анатолий Тимиркаев.	Урок 13. А.Тимиркаевын "Тукым кыл", «Шочмо шепка» почеламутлаже.		
Тема 6. Василий Юксерн.	Урок 14. В.Юксернын "Вудшö йогасерже коदेश" повестьын идейно-тематический содержанияйже.		
Тема 6. Василий Юксерн.	Урок 15. Содержаний денем паша. Повестьыште илыш чын да литератур творчестве, нунын коклае кыл.		
Тема 6. Василий Юксерн.	Урок 16. Повестьын йылмыже, чоналтмыже. Й.Л.П. "В.П. Мосолов-первый марий академик" сочинений.		
Тема 6. Василий	Урок 17. Внеклассный лудмаш.		

Юксерн.			
Тема 7. Шадт Булат.	Урок 18. Ш.Булатын "Ший памаш" почеламутшо.		
Тема 8. Владимир Сузы.	Урок 19. Вл.Сузын "Вакш йонгышта" ойлымашыже.		
Тема 8. Владимир Сузы.	Урок 20. Ойлымашын йылмыже, чоҥалтмыже.		
Тема 8. М.Шкетан.	Урок 21. М.Шкетан - шемер калыкын эргыже, Мыскара ойлымашыже-влак.		
Тема 8. М.Шкетан.	Урок 22. М.Шкетанын "Парашют", "Ече" мыскараже-влак.Й.Л.П. "Мыскара шонгемаш эрыкым огеш пу" сочинений		
Тема 9. Юрий Артамонов.	Урок 23. Ю.Артамоновын "Киндет перкан лийже" повестьше.		
Тема 9. Юрий Артамонов.	Урок 24. Содержаний дене паша. Й.Л.П. "Кинде - чылалан вуй" сочинений.		
Тема 8. М.Шкетан.	Урок 25. М.Шкетанын мыскара ойлымашыж почеш внеклассный лудмаш.		
Тема 10. Геннадий Матюковский.	Урок 26. Г. Матюковскийын "Сенымаш корно дене" роман гыч ужашым лончылымаш.		
Тема 10. Геннадий Матюковский.	Урок 27. Романын йылме ойыртемыже.		
Тема 11. Семен Вишневский.	Урок 28. С.Вишневскийын "Шуна шонымашке" почеламутшо.		
Тема 12. Анатолий Бик.	Урок 29. А.Бикын сонетше-влак.		
Тема 13. Василий Сапаев.	Урок 30. В.Сапаевын "Мом каласет, Миля?" повестьше.		
Тема 13. Василий Сапаев.	Урок 31. Образ-влакын койыш-шоктышышт. Чумыр повесть дене паша.		
Тема 14. Валентин Колумб.	Урок 32. В.Колумбын "Мыйын корнем" поэмыже. Чоҥалтмыже, сылнештарыме йӧнжӧ-влак.		
Тема 15. Габдулла Тукай.	Урок 33. Габдулла Тукайын "Шочмо ял" почеламутшо. Й.Л.П. "Ялем-шочмо пыжашем" сочинений.		
Тема 16. Ушештарымаш.	Урок 34. Идалык мучко тунеммым иктешлыше тест-влак.		